

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

TE2024-uudistus on kokonaisuutena tervetullut ja tukee kuntien elinvoimaisuuden vahvistamista. Uudistuksen keskeisestä tavoitteesta eli tehtävän siirtämisestä valtiolta kuntien hoidettavaksi on pidettävä kiinni. Uudistus tarjoaa hyvän mahdollisuuden uudistaa toimintatapoja kohti vaikuttavampia työvoima- ja yrityspalveluita.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Vastuu työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisestä tulee olla jokaisella kunnalla. Tehtävää ei tulisi laissa säätää kuntayhtymän tai vastuukunnan hoidettavaksi (kuntalaki 8 §), vaan kyseessä tulee olla kunnan lakisääteinen tehtävä. Pieni kunta voi hoitaa, paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden mukaan, tehtävää itse tai kuntalain 8 luvun mukaisin yhteistoiminnan muodoin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhteistoimintamuoto ei rajautuisi vain kuntayhtymään tai vastuukuntamalliin.

Sopimuksessa määriteltäisiin yksittäisten kuntien tehtävät sekä yhteistyössä hoidettavat tehtävät ja niiden toteutus. Samanaikaisesti yhteistyötä tulee tiivistää niin kuntien kuin muiden toimijoiden kanssa. Näin varmistetaan joustavat ja asiakaslähtöiset palvelut sekä turvataan jokaisen kunnan mahdollisuudet edistää työllisyyttä ja elinvoimaa.

Järjestämisvastuun ollessa yksittäisillä kunnilla mahdollistuu aidosti koko kunnan ekosysteemin hyödyntäminen työllistymisen edistämisessä ja kotoutumisessa (koulutus -työllisyys - elinkeinot - kolmas sektori ja hankkeet). Isoilla työllisyysalueilla yhdellä järjestäjätaholla se mahdollistuu vain järjestäjälle. Sopimuksellisella yhteistyöllä työllisyysalueella voidaan muodostaa huomattavasti suurempiakin alueita kuin esitetty 20 000 työvoimapohja, samalla säilyttäen lähipalveluiden saavutettavuus ja kuntien itsehallinto. Asiakaslähtöisyys on tärkeää ja tarkoittaa myös sitä, että palveluja halutaan tarjota entistä enemmän lähipalveluina kuntien paikallistuntemusta hyödyntäen.

Yhteistyöratkaisujen tulee nojata luontaisiin työssäkäyntialueisiin eikä keinotekoisesti muodostettuihin työvoimapohjavaatimuksiin. Esimerkiksi yritykset toimivat omilla luonnollisilla toiminta-alueillaan, jotka usein vaikuttavat myös eri alueilla esiintyviin työssäkäyntialueisiin. Luontaisilla yhteistyöalueilla tunnetaan parhaiten alueen elinkeinorakenne sekä paikalliset

työvoima- ja osaamistarpeet. Keinotekoinen rajausta estää rakentamasta järkevää kokonaisuutta, jolla luoda mahdollisuus elinkeino-, koulutus- ja työllisyyspalveluiden tiiviimmälle yhteensovittamiselle.

Esitetty vaatimus 20 000 henkilön työvoimapohjasta ei ole mitenkään perusteltu eikä tue uudistuksen tavoitteiden toteutumista. Esitetty työvoimapohjavaatimus ei edesauta luonnollisten yritystoiminnan ja liikenneyhteyksiä huomioivien työssäkäyntialueiden muodostumista, yrityspalveluiden tarvetta eikä palveluiden asiakaslähtöistä toteuttamista. Tarvitaan joko joustavuutta sopimiseen alueen sisällä tai mielellään kriteerin alentamista tai poistamista.

Pienet kunnat ovat tottuneet tekemään yhteistyötä ja hakeutuvat yhteistyöhön tarvittaessa palveluiden järjestämisessä ilman lainsäädännöllisiä pakkokeinojakin. Kunnilla tulee olla oikeus päättää yhteistyöalueiden muodostamisesta ja sopia yhteistoiminnan sisällöstä. Lainsäädännön tulisi mahdollistaa yhteistyö silloin, kun se on kuntien kannalta tavoiteltavaa ja tarkoituksenmukaista. Yhteistyön esteenä ei saisi olla esimerkiksi se, että yhteistyöhön pyrkivillä kunnilla ei ole yhteistä kuntarajaa. Pienet kunnat sijaitsevat usein harvaanasutulla alueella ja usein lähin isompi keskus on naapurimaakunnassa. Siksi yhteistyötä olisi pystyttävä tekemään myös yli maakuntarajojen. Mm. Isonkyrön kunnan katsotaan kuuluvan sekä Seinäjoen että Vaasan työssäkäyntialueeseen. Työllisyysneuvoston palveluita on tärkeää pystyä tarjoamaan lähellä asiakasta.

Palveluiden saatavuus lähipalveluina turvataan parhaiten, kun järjestämisvastuu on kunnalla. Pienissä kunnissa kunnat tuntevat alueensa asiakkaat ja yhteistyökumppanit erittäin hyvin ja pystyvät tarjoamaan asiakkaiden tilanteeseen sopivia saavutettavissa olevia palveluita paikallisella tasolla. Hyvä paikallisten palveluiden tunteminen on tärkeää mm. työllistymispolkujen suunnittelussa. Vaikeasti työllistyvät hyötyvät lähipalvelusta ja asiakaspalvelun on oltava saatavissa kunnissa lähipalveluna. On hyväksyttävä, että kaikki asiakkaat eivät välttämättä koskaan palaa työmarkkinoille. Tällöin kunnassa tulee säilyttää mahdollisuus ohjata asiakas hänelle sopivampiin palveluihin.

Kun järjestämisvastuu on kunnalla, voidaan TE-palvelut integroida saumattomasti kuntien muihin tehtäviin ja pystytään parhaiten hyödyntämään pienissä kunnissa oleva vahva paikallistuntemus ja toimijoiden ketteruus. Pienessä kunnassa tunnetaan hyvin sekä erilaiset työnhakijat, työvoimaa tarvitsevat yritykset, koulutuksen järjestäjät sekä paikalliset kolmannen sektorin toimijat. Jotta uudistuksen tavoitteet toteutuvat, tarvitaan syvällistä kuntaekosysteemin eli kokonaisuuden ymmärrystä ja huomioimista. Kokonaisuudessa tulee huomioida myös kuntien ennaltaehkäisevä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ sekä yhdyspinnat hyvinvointialueiden palveluiden kanssa. Lisäksi lain tulee mahdollistaa kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö pienissä kunnissa. Nämä kuntaekosysteemin edut jäävät hyödyntämättä täysimääräisesti, ellei järjestämisvastuu ole kunnalla.

Työvoimapalvelut ovat monen osan kokonaisuus. Eri osien johtamisessa tulee huomioida, onko niitä tarkoituksenmukaista johtaa läheltä vai kaukaa. Mikäli eri osia johdetaan maantieteellisesti kaukaa tai toisistaan hajallaan, paikallistuntemus vähenee ja kokonaisuuden johtaminen vaikeutuu. Uhkana

on silloin myös lähipalveluiden merkityksen hämärtyminen erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten osalta. Esitetty malli ei mahdollista/varmista joustavan ja asiakaslähtöisen työskentelytavan toteuttamista. Jotta vahvaa paikallisosaamista ja verkostoja voidaan hyödyntää, lainsäädäntö ei saa ohjata toimeenpanoa liian tiukkaan (esim. yhteisten työntekijöiden palkkaaminen).

Hyvinvointialue-kunta -yhdyspintojen tunnistaminen ja huomioiminen, erityisesti haastavan työttömyysrakenteen kohdalla, on tärkeää, jotta palveluketjut, sote-palvelut huomioiden, saadaan asiakaslähtöisiksi ja kestäviksi. Työttömien terveystarkastukset ovat tärkeä osa kuntouttavan työtoiminnan prosessia.

Työttömien työnhakijoiden määrä laskee koko ajan ja heistä suurin osa ei välttämättä kuulu lainkaan työmarkkinoille. Vaikeasti työllistettävien palvelut, mm. kuntouttava työtoiminta, on toiminut hyvin, mutta pelätään vaikeutuvan, kun kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat siirtyvät hyvinvointialueille. Sosiaalisen ja kuntouttavan työtoiminnan paikkoja tarvitaan laajemmalla kirjolla kuin niitä nykyisin on tarjolla. On tärkeää, että sosiaalinen kuntoutus säilyy tässä mukana jatkossakin, sillä kuntouttavan työtoiminnan rooli menee yhä syvemmin sosiaalityön kenttään.

Työllisyyspalveluissa jokaisen ammattikunnan tulisi tehdä kotikäyntejä ja huomioida työnhakijan lisäksi koko perhe. Digitaaliset palvelut täydentävät lähipalvelua, mutta eivät yksistään riitä varsinkin vaikeasti työllistyvien palveluissa. Työttömien kohtaaminen ja diagnosointi tarvitsee säännöllisesti lähtitapaamisia, jotta saadaan varmemmin oikea kuva työttömän tilanteesta.

Yrityspalveluihin liittyvät tehtävät, elinkeinojen kehittäminen ja elinvoimatyö ovat kuntien perustyötä ja pienissä kunnissa tunnetaan hyvin yritykset ja niiden tarpeet. Koulutus/osaamisen kehittämismahdollisuudet on turvattava kaikille ja siksi oppilaitokset tai niiden sivupisteet ovat tärkeitä pienissä kunnissa. Lisäksi tarvitaan uusien koulutusmallien kehittämistä yritysten tarpeisiin työllisyyden edistämiseen olemassa olevien mallien hyödyntämisen ohessa (mm. oppisopimuskoulutus).

Isonkyrön kunta katsoo, että työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisen osalta vallan ja vastuun tulee olla samalla taholla eli kunnalla, jolle siirtyy rahoitusvastuuta. Kunnille siirtyvien tehtävien rahoituksen määrittelyssä tulee arvioida tehtävien laajuutta ja vaativuutta.

Esitetyssä mallissa kannustavuus ja oikeudenmukaisuus ei toteudu kuntavaltio -suhteessa eikä alueen kuntien välillä. Uhkana on mm. palveluverkon keskittyminen ja kuntien rahoitusvastuun kasvaminen, ilman että pienellä kunnalla on mahdollisuus vaikuttaa palveluiden järjestämiseen. Kannustavuus tulee siitä, että valta ja vastuu kulkee käsi kädessä, samalla taholla.

Ei siis tule rakentaa mallia, missä kunnilla on sekä rahoitusvastuuta että mahdollista lisärahoitusvaadetta ilman mahdollisuuksia vaikuttaa palvelun järjestämiseen. Miten pystytään takaamaan se, että rahoitus jakautuu tasaisesti kuntayhtymän tai isäntäkunnan kattamalle maantieteelliselle alueelle eli myös pienet kunnat saavat tasapuoliset laadukkaat palvelut.

Myös hyvinvointialueiden rooli ja kannusteet suhteessa kuntiin vaatii avaamista mm. pitkäaikaistyöttömien työttömyysturvan perusosan osalta. Myös hyvinvointialueille tulee olla tehokkaat kannustimet edistää sosiaali- ja terveystalouksia saavan työttömän työllistymistä.

Laajan työttömyyden rahoituskriteerin painoarvoa tulee muuttaa tasapuolisemmaksi suhteessa työikäisen väestön kriteeriin. Tämä tasoittaisi kuntien vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelta tulevien suhdannevaihteluiden sekä shokkien taloudellista riskiä.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Lakiesityksen mukaan kunnat eivät ole jatkossa oikeutettuja palkkatuen käyttöön. Tätä ei voida pitää yhteiskunnallisesti kestäväenä ratkaisuna. Kuntien työllistämistoimilla on tärkeä merkitys mm. pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa ja polkujen rakentamisessa työelämään. Isonkyrön kunta toivoo ministeriötä muodostamaan sellaisen tukimuodon, jota kunnat voivat myös hyödyntää

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämiselvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Valtion tehtävien siirto kunnille tulee aiheuttamaan suuria kustannuksia mm. tietojärjestelmien yhteensovittamiseen (ajanvaraus- ja videoneuvottelujärjestelmä, maksatukseen liittyvät tietojärjestelmät jne.) Näistä ei ole tehty minkäänlaista vaikuttavuusarviointia.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

Henkilöstön siirto:

Valtion tulee resursoida tehtävien siirtoon riittävä henkilöstö siten, että valtiolta tulevat tehtävät hoidetaan niillä resursseilla. Kunnille tulee tarjota tukea erilaisten työkuultuurien tunnistamiseen ja yhteensovittamiseen, jotta uudistuksen jälkeen työllisyyspalvelujen henkilöstö pystyy tuottamaan palveluja yhdessä uudella tavalla. Lisäksi henkilöstön jaksaminen muutoksessa tulee varmistaa.

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)

- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Viljanmaa Hanna
Isonkyrön kunta - Isonkyrön kunnanhallitus